

היבטים לשוניים בפרשת בשלח סט

דקדוקי קריאה בפרשת בשלח ובהפטרה ובראשון של יתרו

מילים שר"ו ההיפוך לעתיד עשתה אותן מלרע: **וְחִזְקֵתִי וְהֶאֱזַנְתָּ וְשִׁמְרֶתָ וּמְשַׁכֶּתָּ וְלִקְחֶתָּ וּמְשַׁכֶּתִי**
יג יח : **וַיֵּסֶב**: במלרע.

יג יט **וְהֶעֱלִיתָם**: העמדה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה שלאחריה, וה-עליתם.

יד ב **וַיָּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ**: וא"ו שוואית, לשון עתיד. **נִכְחָזוּ** הכ"ף בשוא נח¹

יד ד **וְאֶכְבְּדָה בַּפְּרָעָה**: דגש קל בב"ת נותר במקומו מדין "אותיות צבותות"². **וַיַּעֲשׂוּ-כֵן**: בטעם סילוק (סוף פסוק) ללא הכנת טיפחא (טרחא) לפניו. על הקורא להתכונן ולהתאמן, ולא לקרוא **ויעשו** בטעם טיפחא.

יד ו **וַיֵּאָסֶר**: האל"ף בשוא נח לא בחטף סגול.

יד י **וַיִּירָאוּ**: היר"ד בחירק מלא והשוא ברי"ש הוא נע. מי שקורא בשוא נח מחליף למשמעות ראייה.

יד יב **מִמֶּתְנֶנּוּ**: המ"ם בשורק³ ולא בחולם. וכן בהמשך הפרשה טז ג **מִזֶּתְנֶנּוּ**

יד יד **תַּחֲרִשׁוּן**: געיה בת"ו, יש לקרא בהעמדה קלה שם.

יד יז **וַיָּבֵאוּ**: הוא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד. **בְּרִכְבּוֹ**: הבי"ת שלאחר הכ"ף בדגש קל.

יד כד **וַיֵּהָם**: הה"א בקמץ קטן.

יד כה **וַיִּנְהָגוּ**: יר"ד בשווא נח אע"פ שהיא אחרי געיה, נו"ן בפתח ובהעמדה קלה בגלל הגעיה במקום, יש לקרא: וינ-הגהו.

יד כו **וַיָּשְׁבוּ**: וא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד

שירת הים: יש פסוקים המנונגים כולם או חלקם במנגינה מיוחדת, גם לפני השירה יש סיומי פסוקים מעין אלו. ככלל, יש לקרוא במנגינת שירת הים פסוקים או חלקי פסוקים שיש בהם שם ה'⁴. להלן רשימת הפסוקים או חלקי פסוקים שאינם עונים על הכלל הזה:

יד כב, יד כט **וְהַיָּמִים לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׁמָאלָם**: יש לקרא במנגינת מיוחדת

טו יז **תִּבְאֵמוּ וְתִטְעַמּוּ**: אין שרים במנגינה מיוחדת את חציו הראשון למרות ששם ה' מוזכר בו, לעומתו, יש לנגן את חציו השני **מִקֶּדֶשׁ**

טו יח ה' | **יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד**: קוראים במנגינה מיוחדת למרות היותו קצר.

טו כא **שִׁירוֹ לַה' כִּי-גָאָה גָאָה**: שירת הנשים

טו א **כִּי-גָאָה גָאָה**: הגימל במילה **גָאָה** דגושה⁵. הוא אחד מארבעת החריגים בשירת הים, חריג זה חוזר על עצמו בפס' כא.

טו ב **עֲזִי**: העי"ן בקמץ חטוף (קטן). **וְאַרְמְנָהוּ**: הנר"ן בשווא נח ואחריה ה"א, אין לקרא 'וארמננו'.

טו ה **יִכְסִימוּ**: סמ"ך בשווא נח, יר"ד בשורק, יש לקרא יכס-ימו. **בְּמִצּוֹלֹת**: הצד"י בחולם לא בשורק.

טו ו **נִאֲדָרֵי**: האל"ף כאן וכן בהמשך פסוק יא **נִאֲדָר** בשוא נח ולא בחטף סגול.

¹ הבעיה היא למבטאים ח"ת ככ"ף רפויה נוצר כאן "שוא דומות". ואף על פי שהזכרנו כמה פעמים שהוא נח, מכל מקום רבים מתקשים לקרואו נח. נראה שכאן צריך להתאמץ לקרוא נכונה אם במבטא ח"ת גרונית כדן, אם בקריאת הכ"ף בשוא נח.

² שתי אותיות ממוצא זהה והראשונה מביניהם מנוקדת בשווא, כלל זה אינו מתקיים בכל הצירופים.

³ תנועה גדולה, הצורה הדקדוקית של המילה אינה מושפעת מכתב מקראי חסר או מלא.

⁴ ישנו מנהג אחר הרווח בירושלים והוא: לקרא את כל הפסוקים בשירה במנגינה מיוחדת, לא כולל את ויושע אלא רק מויאמינו בה". וכן את 2 הפסוקים של והמים להם (ח)מה.

⁵ במבטא רוב העדות כיום אין הבדל בין גימ"ל דגושה לרפויה.

טו ח נַעֲרָמוּ מַיִם: הטעם נסוג לנו"ן.

טו י צָלְלוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע ולא בחטף⁶

טו יא מִי כַמְכָה: הדגש בכ"ף בתחילת המילה הוא חריג. עֲשֵׂה פִּלְאָ: הטעם נסוג לעי"ן השי"ן בצירי והפ"א רפויה.

טו יג עַם-זִוְגָאֶלֶת: הגימ"ל דגושה. בַּעֲזָךְ: העי"ן בקמץ חטוף הזי"ן דגושה בשווא נע.

טו יד יִרְגְּזוּן: הטעם בזי"ן מלרע. וכן בשאר המילים הנגמרות ב-ון.

טו טז יִדְמוּ: הדלי"ת בשווא נע בגלל הדגש⁷. יִדְמוּ כְּאֲבֹן: הכ"ף דגושה באופן חריג.

טו יז מִקְדָּשׁ: הקו"ף דגושה לתפארת הקריאה

טו יט בְּרִכְבָּו: הבלי"ת אחרי הכ"ף דגושה.

טו כב וַיִּסַּע: במלרע. וְלֹא-מִצָּאוּ: טעם נסוג אחור למ"ם.

טו כג קָרָא-שְׁמָה: הגעיא (מתג) ברי"ש ולא בקו"ף.

טז ד הַנְּנִי: על אף הקושי, נו"ן ראשונה בשווא נח

טז ז תְּלִינוּ: תי"ו פתוחה ודגש חזק בלמ"ד להבדיל בינו לבין לשון לינה.

טז ח אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלִינִם עָלָיו: מרכא טפחא אתנחתא.

טז י בַּעֲנֹן: העמדה קלה בבלי"ת להדגשת הסגל המורה על מיודע

טז יג הַטֵּל: הטי"ת בפתח בשונה מהפסוק הבא שם היא בקמץ

טז יד דַּק כִּפְפָר: למי שאינו מבחין בין קו"ף לכ"ף בקריאתו, עליו להקפיד להפריד בין המילים.

טז טו לֹא-כִלָּה: האל"ף בקמץ קטן, בדומה לו גם בהמשך אֶכְלוּ

טז יח הַעֲדִיף: העי"ן בשווא נח.

טז כ וַיִּבְאֵשׁ: למרות האתנח האל"ף בפתח.

טז כג הַעֲדִף: מלרע⁸.

טז כד לֹא-הִיָּתָה בּוֹ: טעם נסוג אחור לה"א ודגש חזק בבלי"ת מדין אתי מרחיק.

טז כו וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבַּת לֹא יִהְיֶה-בּוֹ: צריך להישמע 'וביום השביעי שבת; לא יהיה-בו', בתיבת יִהְיֶה-בּוֹ געיה ביו"ד הראשונה

טז כז אֶל-יֵצֵא אִישׁ: טעם מרכא נסוג אחור ליו"ד.

טז לא וַיִּטְעֲמוּ: העי"ן בשווא נח.

יז ה הַכִּיָּת בּוֹ: דגש חזק בבלי"ת מדין אתי מרחיק.

יז ו הַנְּנִי: על אף הקושי, נו"ן ראשונה בשווא נח

יז ח וַיִּלְחָם: במלעיל.

יז י אָמַר-לוֹ: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה שם

⁶ צָלְלוּ כַּעֲפֹרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים: לפי חלוקת הטעמים יש כאן שתי יחידות: צָלְלוּ כַּעֲפֹרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים ואין לעשות אחרי בְּמַיִם

הפסק גדול יותר מאשר אחרי כַּעֲפֹרֶת, וכן בקריאת שירת הים כל יום בתפילה.

⁷ הקורא יִדְמוּ בשווא נח ללא דגש מחליף ללשון דמיון במקום לשון דממה.

⁸ גם בלשון הדיבור כך נכון. האומר עֲדָף מלעיל - משתבש.

⁹ שִׁפְטָה שי"ן בקמץ חטוף ושוא נח הוא במשמע ציווי.

¹⁰ מי שקורא תי"ו רפויה כסמ"ך עלול להבליע כאן אות.

¹¹ מי שמטעים בלמ"ד משנה למשמע לחם לאכילה! (הערת אוריאל פרנק).

¹² בתורה קדומה מסומן בחטף פתח עפ"י מחברת התיגאן וכן בהרבה חומשים שלנו.

¹³ המצאת רו"ה נסתרת ממקורות מדויקים.

¹⁴ וכן בכל מקום, "תיקון" וחומש איש מצליח וסידורי איש מצליח ועבודת ה' שיבשו!

הפטרה בשלח שופטים ד-ה :

ד שִׁפְטָה: הפ"א בשווא נע, הקורא נח משנה משמעות⁹.

ה יוֹשֶׁבֶת תַּחַת-תַּמָּר: יש להקפיד על הפרדת שלושת המילים: ת-ת-ת

ז' אֶת-סִסְרָא: הסמ"ך¹⁰ בשווא נע.

ט אִז לַחֵם שְׁעָרִים: הטעם בחי"ת¹¹

יח סוּרָה..... סוּרָה: במלרע. הָאֱהָלָה: טעם זקף באל"ף ולא בה"א

כא בַּלְאֵט: האל"ף נחה

כג אֶת יַבִּין מִלֶּדְ-כַּנְעַן: טעם טפחא בתיבה אֶת, וכן הדבר בפסוק הבא עַל יַבִּין מִלֶּדְ-כַּנְעַן טעם טפחא בתיבה עַל

ובהמשך אֶת יַבִּין מִלֶּדְ-כַּנְעַן טפחא על אֶת.

ה ד בַּצְעֲדָד: העי"ן בשווא נח והדל"ת נע. רְעֵשָׁה: במלעיל. נִטְפוּ מלעיל. נִטְפוּ מִים: טעם נסוג אחור לנו"ן.

ו אֶרְחוֹת: האל"ף בחטף-קמץ והרי"ש בקמץ וכן הוא בהמשך הפסוק

יב עוֹרֵי עוֹרֵי; עוֹרֵי עוֹרֵי: הזוג הראשון במלרע והשני במלעיל. וְשִׁבָּה: געיה בוי"ו השרוקה והשי"ן בשווא נע¹²

יד שְׂרָשָׁם: שי"ן בקמץ קטן והרי"ש אחריה בשווא נח.

טו חֲקֵי-לֵב: על אף הקושי, הקו"ף בשווא נח.

יז אֲנִיּוֹת: אל"ף בחטף קמץ, נו"ן בחירק חסר, דגש חזק בוי"ד בחולם מלא. יְמִים: יו"ד בפתח דגש חזק במ"ם, רבים של ים

ולא של יום.

ל לְצִוְאָרֵי: דגש חזק בוא"ו ובשווא נע.

ראשון של יתרו:

ג נִכְרִיָּה: נו"ן בקמץ חטוף, הרי"ש בחירק חסר, דגש חזק בוי"ד ותחתיה קמץ, אין לקרא 'נוכריאה'.

ה אֶל-הַמִּדְבָּר: הב"ת ברביע, לא במתיגה זקף¹³

ז הָאֱהָלָה: טעם סו"פ באל"ף¹⁴.

ח מְצִאֲתָם: במלעיל.

ט וַיַּחַד: החי"ת בפתח והדל"ת בשווא נח ודגש.

יב לֶאֱכֹל-לֶחֶם: געיה בלמ"ד, כ"ף בקמץ חטוף, ויש להפריד בין המילים אע"פ שהן מוקפות.